

ΜΕΡΟΠΗΣ ΠΡΕΚΑ

ΤΑ ΣΤΕΦΑΝΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ο συνειρμός του Ἡλίου με τὸ στεφάνι, εἶναι ἀμέσως, ὅπως ἄλλωστε καὶ τὰ στεφάνια με τὸν Μάη. Ἀλλὰ τα στεφάνια τῶν Ἑλλήνων ἔχουν κάτι. Τὸ στεφάνι τοῦ φωτός, ὅταν τὸ ξεχωριστό, τὸ ἰδιαίτερο καὶ ἀξίζει νὰ σταθεῖ κανεὶς. Χρόνια πρὶν, με εἶχε προβληματίσει τὸ φωτοστέφανο. Τὸ στεφάνι τοῦ φωτός, ὅταν ἀναζητοῦσα τὴν σημειολογία του, κάνοντας τὰ φωτοστέφανα τῶν Ἀγίων στὰ βιτρώ τῶν ὑαλοστασίων τοῦ Βαπτιστηρίου τῆς Ἀγίας Λυδίας τῶν Φιλίππων στὴν Καβάλα. Καὶ τότε βρέθηκα νὰ ἰχνιλατῶ τὸ θέμα «στεφάνι» σὲ παλιές δοξασίες, ξεχασμένες θρησκευτές, κείμενα καὶ φιλοσοφίες, γιὰ νὰ φθάσω στὴν οὐσιαστικὴ ἐρμηνευτικὴ τῆς εἰκόνας. Καὶ τὸ ἄλλο στοιχεῖο προβληματισμοῦ, τῆς ἴδιας ἐποχῆς, ἦταν οἱ κορδέλλες πού οἱ Ἄγγελοι ἔδεναν με χάρη, σχεδὸν ἀνέμελα, τὰ μαλλιά, σὰν νὰ δένουν τὴν ἐλευθερία τους. Αἰσθησιακὰ κατάλοιπα μιᾶς ἐλληνικῆς γραφῆς.

Μὰ τὸ στεφάνι στὸ κεφάλι γίνεται στέμμα καὶ διάδημα, γίνεται σύμβολο ἐξουσίας ἀλλὰ καὶ δόξας. Εἶναι ὁ κύκλος τοῦ Θεοῦ, ὁ κύκλος τοῦ Ἡλίου, καὶ ὁ στεφανωμένος βασιλιάς ἰσόβαθμος τοῦ Θεοῦ, ἂν ὄχι Θεὸς καὶ ὁ ἴδιος. Σὲ λαοὺς πού προηγῆθηκαν ἡμῶν, χιλιάδες χρόνια, χρυσοφόρους, πολυπληθεῖς, Χετταίους καὶ Βαβυλώνιους καὶ Ἀσσύριους, καὶ Πέρσες, καὶ Αἰγύπτιους καὶ τόσους ἄλλους ἀκόμα, οἱ βασιλεῖς-ἐξουσιαστὲς φοροῦσαν πάντα στὸ κεφάλι κάποιο διάδημα, μιὰ κορώνα, ἓνα στεφάνι, πού τοὺς ξεχώριζε ἀπὸ τὸ πλῆθος καὶ τόνιζε τὴν ἰσχύ. Τὸ στεφάνι-στέμμα ἔκανε τὸ λαό, τὴ μάζα, νὰ ὑπιτάσσεται καὶ νὰ ὑποκλίνεται στὸ πέρασμα τοῦ ἀφέντη. Διαδήματα πολύτιμα, βαρύτιμα, σὰν τὸ χρυσὸ στεφάνι τοῦ Ἡλίου πού φοράει ὁ Βασιλιάς τῆς Βαβυλώνας ἀνεβασμένος πάνω στὸ ἄρμα του καὶ ὁ λαὸς ἀλαλάζει.

Καὶ θὰ διαβοῦν χιλιετίες, ἔτσι με τὴν ἴδια κοινωνικὴ δομὴ, βασιλεῖς καὶ μάζες λαοῦ. Καὶ ξαφνικὰ, ἡ ροὴ τῆς

ιστορίας, θὰ πάρει ἄλλη τροπή, ὅταν στὸν ὀρίζοντα θὰ ἐμφανισθεῖ μιὰ χούφτα ἀνθρώπων, οἱ Ἕλληνες. Καὶ τότε, θὰ γίνῃ τὸ θαῦμα. Ἱστορικὴ ἀμηχανία. Τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα, μέσα σὲ ἓνα σύντομο χρονικὸ διάστημα μερικῶν αἰῶνων, σὲ σύγκριση μὲ τὶς χιλιετίες ποὺ προηγήθηκαν, θὰ ὀδηγήσῃ στὴν συνειδητοποίηση τῆς νοητικῆς προτεραιότητος τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ προβάλλῃ τὴν ἀξία τοῦ ἀτόμου σὰν αὐταξίας. Τὰ ἐπιτεύγματα, πνευματικὰ καὶ ὑλικά, αὐτοῦ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ἀκόμα καὶ σήμερα τὰ θαυμάζουμε σὰν ἀξεπέραστα. Καὶ εἶναι αὐτὰ ποὺ μετέβαλλαν τὸ ἱστορικὸ σκηρικὸ καὶ μετέθεσαν τὸ κέντρο βάρους τῆς ἐξουσίας ἀπὸ τὸ βασιλιά-ἀφέντη-θεό, στὴ μονάδα, στὸν ἄνθρωπο. Ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή καὶ μετὰ, «μέτρο πάντων πραγμάτων» θὰ εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Τὸ ἄτομο. Καὶ ὁ Δημόκριτος, ἄτομο θὰ ὀνομάσῃ τὴν ἀπειροελάχιστη μορφή τῆς ὕλης, τὴ μάζα τοῦ πυρήνα τῆς ζωῆς.

Ἡ προωθημένη φιλοσοφικὴ σκέψη θὰ ὀδηγήσῃ στὴν κριτικὴ κάθε ἐξουσίας, εἴτε ἀνθρώπινης, εἴτε θεϊκῆς, καὶ θὰ καταλήξῃ νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν Δημοκρατία. Σ' αὐτὸν τὸν μικρὸ τόπο, ὅλες οἱ μορφές πνευματικῶν ἐκδηλώσεων εἶναι ἀποτελέσματα τῆς ἐλεύθερης σκέψης. Ἐδῶ γεννήθηκε ἡ φιλοσοφία, τὸ θέατρο ποὺ εἶναι καθαρὰ δημοκρατικὴ ἐκδήλωση, καὶ οἱ εἰκαστικὲς τέχνες, σ' αὐτοὺς ἐλάχιστους αἰῶνες, ἡ γλυπτικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ ἀγγειογραφία, ἡ ἀρχιτεκτονικὴ, θὰ φθάσουν σὲ ἓνα μοναδικῆς ποιότητος ἔργον, ἀπαράμιλλον, σχεδὸν σὰν ὑπερφυσικὸ θαῦμα. Καὶ ἡ αὐτοσυνειδησία τῆς ἀξίας τοῦ ἀνθρώπου θὰ ἐδραιώσῃ τὸ ἄλλο σκέλος δημοκρατικῆς ἀντίληψης.

Θὰ καθιερώσῃ τοὺς ἀθλητικοὺς ἀγῶνες, ποὺ ἤδη καταγράφονται χρονολογικὰ ἀπὸ τὸ 1250 π.Χ., ἀπὸ τὸν Ὅμηρο κιόλας, ποὺ περιγράφῃ στὴν Ἰλιάδα του, ἀθλητικοὺς ἀγῶνες στὸ στρατόπεδο τῶν Ἑλλήνων, κάτω ἀπὸ τὰ τείχεα τῆς Τροίας. Καὶ οἱ γιορτὲς αὐτὲς οἱ ἐθνικὲς, τελοῦνται ἀπὸ πόλεις-κράτη, ἢ τόπους ἱεροῦ λατρείας. Εἶναι ὁ ὑγιὴς ἀνταγωνισμὸς, ἐπὶ ἴσοις ὅροις, ἀσχέτως κοινωνικῆς προέλευσης, μὲ μόνη προϋπόθεση νὰ εἶναι ὅποιος μετέχει ἐλεύθερος Ἕλλην. Καὶ οἱ πόλεις-

κράτη τιμοῦν τὸν μυθολογικὸ θεὸ ἢ ἥρωα, ποὺ πρόσφερε κάποια νίκη σημαντικὴ καὶ ἀπάλλαξε τὴν πόλη ἀπὸ τὸν ὄλεθρο, χαρίζοντας τοὺς πολίτες ἐλευθερία καὶ ἀρμονία. Αὐτὸ εἶναι τὸ ἠθικὸ ὑπόβαθρο.

Μά, τὸ συγκλονιστικότερο ἐπίτευγμα τῆς καθιέρωσης αὐτῶν τῶν ἀγῶνων ἦταν ἡ ἐπιβολὴ τῆς ἐκεχειρίας, τῆς ἀνάπαυλας ἀπὸ τοὺς πολέμους, θεσμοῦ σεβαστοῦ ἀπὸ ὅλες τὶς ἐλληνικὲς πόλεις. Στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης ἐξέλιξης δὲν ὑπάρχει καμμιά ἄλλη ὅμοια κίνηση, ποὺ νὰ σταματᾷ τὸν πόλεμο ἔστω καὶ γιὰ μιὰ μέρα. Καὶ ἴσως, σήμερα, φαντάζει ἀκόμα πιὸ σημαντικὸ ἐγχείρημα. Καὶ τὸ ἔπαθλο τοῦ νικητῆ τῶν ἀγῶνων, ἓνα στεφάνι. Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι τὸ καθοριστικὸ σημεῖο, ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ νοοτροπίας ἔναντι ὅλων τῶν ἄλλων. Τὸ στεφάνι δὲν θὰ εἶναι πιά σύμβολο βασιλικῆς ἐξουσίας, θὰ στεφανώνει ἓναν κοινὸ θνητό, ἓναν τρωτό, ποὺ ξεχώρισε ἀνάμεσα σὲ ἄλλους καὶ τὰ πρωτεῖα εἶναι ἠθικὴ ἐπιβράβευση, ὄχι ὑλική, μιᾶς ὑγιoῦς προσπάθειας. Αὐτὰ εἶναι τὰ στεφάνια τῶν Ἑλλήνων, τὰ θαυμαστά. Γιατὶ οἱ Ἕλληνες - εὐφυῆς καὶ εὐφάνταστος λαός - δὲν διέθεταν τὰ χρυσοφόρα κοιτάσματα τῆς Ἀνατολῆς. Ἔτσι δὲν θὰ προβάλλουν τὴν πολυτιμότητα τῆς ὑλης, θὰ ἀξιοποιήσουν καὶ θὰ τονίσουν, τὴν πολυτιμότητα τῆς περιβάλλουσας φύσης.

Τὰ ἔπαθλα ποὺ προσφέρονται θὰ εἶναι στεφάνια ἀπὸ φυτὰ καὶ δέντρα ἱερά, τοῦ κάθε τόπου ποὺ ἀθλοθετεῖ. Καὶ οἱ γιορτὲς ὀνομαστὲς, τὰ Παναθήναια, τὰ Νέμεα, τὰ Ἴσθμια, τὰ Πύθια, τὰ Ὀλύμπια. Οἱ ξακουστοὶ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες, πάνδημης ἀποδοχῆς.

Στὰ Παναθήναια, τὸ στεφάνι τοῦ νικητῆ ἦταν ὁ κότινος, στεφάνι ἀπὸ ἀγριελιά. Ὁ κότινος (ἢ ἀγριελιά, τὸ ἱερὸ δένδρο καὶ σύμβολο τῆς θεᾶς Ἀθηνᾶς), φύτρωνε πλάι στὸ Ἐρεχθεῖο, πάνω στὴν Ἀκρόπολη. Οἱ ἀγῶνες γίνονταν γιὰ νὰ τιμήσουν τὴ νίκη τῆς θεᾶς ἔναντι τοῦ Ποσειδώνα, γιὰ τὴν κατάκτηση τῆς Ἀττικῆς. Τὰ κλωνάρια κοβόντουσαν μὲ χρυσὸ δρεπάνι, ἀπὸ παιδὶ ποὺ εἶχε καὶ τοὺς γονεῖς ἐν ζωῇ. Στὸ θέατρο τοῦ Διονύσου, στὴν Ἀθήνα, στὴν πρώτη σειρὰ τῆς πλατείας βρίσκεται ὁ Λευκὸς μαρμάρινος θρόνος τοῦ ἀγωνοθέτη, στὸ πλῖ του εἶναι σκαλισμένα τρία στεφάνια

ἀγριελιάς, πάνω σ' ένα τραπέζι, ένας παναθηναϊκός ἀμφορέας και στο βάθος τὸ ἱερὸ δένδρο, ὁ κότινος.

Στὰ Νέμεα, τιμοπῦσαν τὸν ἥρωα Ἑρακλῆ πὺ σκώτωση τὸν λέοντα, και πὺ κατὰ τὸν Πίνδαρο, χρονολογοῦνται πιὸ παλιὰ και ἀπὸ τὰ Ολύμπια. Τὸ στεφάνι τοῦ νικητῆ, ἐδῶ πλέκονταν ἀπὸ χλωρὸ σέλινο, εὐωδιαστὸ φυτὸ τῆς περιοχῆς.

Στὰ Ἴσθμια, ἐκεῖ κοντὰ στὶς Κεχρεές, γιορταζόταν ἡ νίκη τοῦ Ποσειδώνα πὺ διεκδικοῦσε ἀπὸ τὸν Ἥλιο τὴν Κόρινθο.

Τελικὰ ἀρκέσθηκε στὰ Ἴσθμια. Ἐδῶ οἱ ἐπινίκιοι στέφανοι γινόταν ἀπὸ φύλλα πιτύος: δηλαδὴ πεύκου. Ἐφθονοῦ στὴν περιοχή μέχρι και σήμερα.

Στὰ Πύθια, οἱ Δελφικὲς ἐορτὲς τιμοῦσαν τὸν Ἀπόλλωνα, τὸν θεὸ πὺ σκώτωση τὸν δράκοντα Πύθωνα.

Οἱ γιορτὲς αὐτὲς ἦταν οἱ πιὸ πολυήμερες, κρατοῦσαν 15 μέρες. Ἀρχισαν ψάλλοντας τὸν Ἕμνο τοῦ Ἀπόλλωνα, μὲ τὴ συνοδεία κιθάρας και τὸ στεφάνι γινόταν ἀπὸ τὸ ἱερὸ δένδρο τοῦ θεοῦ, τὴ δάφνη. Δάφνινο στεφάνι φοροῦσαν και οἱ ἱκέτες, οἱ ἄνθρωποι πὺ ἔσφαλαν σὲ κάτι στὸ βίο τους και ἔρχονταν νὰ ζητήσουν τὸ ἔλεος τοῦ θεοῦ, ὅμως τὸ δάφνικο αὐτὸ στεφάνι τὸ τύλιγαν μὲ μαλλιὰ λευκοῦ προβάτου, δεῖγμα ταπεινοφροσύνης.

Και τέλος τὰ Ἰσθμια. Ἡ Ἰσθμια ἦταν τὸ ἐπισημότερο, μεγαλύτερο και ἀρχαιότερο ἱερὸ τῆς Πελοποννήσου, ἰσότιμο μὲ τὸ ἱερὸ τῶν Δελφῶν. Τόπος ἱερός, καθαρὰ τόπος λατρείας. Δὲν κατοικήθηκε ποτέ. Ἦταν γεμάτος ἀριστουργηματικὰ ἔργα τέχνης, ὅπως ἄλλοστε οἱ Δελφοί. Οἱ Ἰσθμιακοὶ Ἀγῶνες εἶχαν καθολικὴ ἀναγνώριση, θὰ λέγαμε σήμερα δεῖθνη, δεκτὴ ἀκόμα και ἀπὸ τοὺς... βαρβάρους. Ἦταν μεγάλη τιμὴ, ἔστω και ἡ συμμετοχὴ σ' αὐτοὺς. Και ἐδῶ, τὸ στεφάνι τῆς νίκης ἦταν ὁ κότινος, στεφάνι ἀπὸ τὰ κλωνάρια τῆς ἀγριελιάς πὺ φύτρωνε στὶς ὄχθες τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ. Ἦταν ἡ καλλιστέφανος ἐλαία. Τὸ ἔκοβε πάλι, μὲ χρυσὸ δρεπάνι, ἓνα παιδὶ πὺ εἶχε και τοὺς δύο γονεῖς. Ὅμως ἐδῶ τὰ πλεγμένα στεφάνια δεινότουσαν μὲ χρυσὴ κλωστή. Και ὁ κότινος, μὲ τὰ χρόνια, ἔγινε συνώνυμος τοῦ στεφανιοῦ τῆς νίκης.

Σ' αὐτὸν τὸν χῶρο τῆς Ὀλυμπίας, πίσω ἀπὸ τὸν ναὸ τοῦ Δία, κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἀγῶνων, ὁ Ἡρόδοτος, λέγεται ὅτι διάβασε ἓνα μέρος τῆς ἱστορίας του, καὶ στὸ ἀκροατήριο βρισκόταν καὶ ὁ νεαρὸς Θουκυδίδης. Ὁ Πανσανίας, πὺν δίνει τόσο πλούσιες πληροφορίες καὶ λεπτομέρειες γιὰ κάθε τόπο, ἀναφέρει ὅτι τὰ ἔπαθλα τὰ ἔβαζαν σ' ἓνα τρίποδα μέσα στὸ ναό, ἀλλὰ στὴ δική του ἐποχὴ τὰ τοποθετοῦσαν πάνω σ' ἓνα χρυσελεφάντινο τραπέζι, ἔργο τοῦ γλύπτη Κώλωνα, μαθητῆ τοῦ Φειδία. Κότινο ἔφερε καὶ τὸ χρυσελεφάντινο ἄγαλμα τοῦ Δία, τὸ φημισμένο ἔργο τοῦ Φειδία. Αὐτὸ θὰ τὸ σεβαστοῦν ὅλοι οἱ αἰῶνες καὶ θὰ καταστραφεῖ ἀπὸ τὸν Ἀλάριχο. Σ' αὐτοὺς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες θέλησε νὰ μετᾶσχει καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών, καὶ τοῦ ἐπέτρεψαν τότε μόνον ὅταν ἀπέδειξε ὅτι ἦταν Ἕλληνας.

Ὅσο γιὰ τὰ ρωμαϊκὰ χρόνια, ὅταν ἡ Ἑλλάδα ὀλόκληρη ἦταν ὑπόδουλη, ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ ἀγῶνες τῆς ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἔχουν φήμη καὶ αἵγλη. Ἀνάμεσα σὲ ἄλλους καὶ ὁ ρωμαῖος τρομερὸς αὐτοκράτορας Νέρων, στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες φιλοδόξησε νὰ νικήσει. Μετεῖχε μὲ ἄρμα δεκάπουλο, ἀλλὰ ἔπεσε κάτω. Παρὰ ταῦτα, οἱ ἑλλανοδίκες τοῦ ἀπέμειναν τὸ ἔπαθλο τοῦ νικητῆ τοῦ τεθρίππου. Τὰ ἀθλήματα εἶχαν πιά πληθύνει μὲ τὸν καιρὸ, καὶ εἶχαν προστεθεῖ πολλὰ ἴκωμα, ἢ ὄρχηση καὶ ἢ μουσική, ἢ ποίηση... Καὶ στὰ ἔπαθλα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν κότινο, προσφέρονταν καὶ ὁ σπήθιξ -- δηλαδὴ ἓνα κλαδὶ φοίνικα. Οἱ ἑλλανοδίκες φοροῦσαν πιά πορφύρα καὶ ἦταν στεφανωμένοι μὲ δάφνινα στεφάνια. Στὰ στεφάνια τῶν Ἑλλήνων, ὅμως, πρέπει νὰ καταχωρηθοῦν καὶ τὰ θαμπωτικῆς τέχνης χρυσὰ στεφάνια τῶν Μακεδόνων. Ὅπως αὐτὸ τὸ μοναδικὸ τῆς Βεργίνας, τὸ στεφάνι τοῦ Φιλίππου, μὲ τὰ φύλλα τῆς δρυὸς φταγμένα ἀπὸ πάφυλλα χρυσοῦ, πὺν καὶ ἡ ἀνάσα τοῦ θεατῆ, μπροστὰ στὴ βιτρίνα, τὰ κάνει νὰ πάλλονται. Καὶ φαντάζεται κανεὶς νοερά τὴν εἰκόνα τοῦ ἀνδρα πὺν φόραγε στὰ μαλλιά αὐτὸ τὸ ἐκπληκτικὸ, θριαμβικὸ στεφάνι, ντυμένος μὲ τὸν δερμάτινο θώρακα, μὲ τὶς φιλοδουλεμένες χρυσὲς ταινίες, καὶ τὰ χρυσὰ

λεοντοκέφαλα για κουμπιά και στα χέρια του να κρατεί τη θαυμάσια χρυσελεφάντινη ασπίδα, που θυμίζει την περιγραφή του Ομήρου για την ασπίδα του Αχιλλέα. Κι έτσι «ύψηλός και τέλεια ώραϊος», όπως θάλεγε κι ο ποιητής, πάνω στο άρμα του, να διαβαίνει αγέρωχος προς τα Ήλύσια Πεδία, τελικά.

Τα στεφάνια είναι θέμα που αγκαλιάζουν πολλούς, ποικίλους σταθμούς και έκδηλώσεις της ζωής. Ο συμβολισμός τους, παίζει από τη χαρά, στη λύπη, από τη θλίψη στο θρίαμβο. «Στέφανον έξ ακανθών, περιβάλλεται», ο περιβάλλων τους αϊθέρς. Μ' αυτό το αγκαθέσιο στεφάνι, που σκίζει τη σάρκα κι ματώνει την ψυχή, θα συμβολίζεται ές αεί ή θηρωδία των ανθρώπων, που καταδίκασαν τον Άθωο. Αυτό το ακάνθινο στεφάνι θα φέρουν σαν λάφυρο, τρόπαιο, οί σταυροφόροι στον βασιληά της Γαλλίας και κείνος με τη σειρά του, θα κτίσει ένα μνημειακό έργο τέχνης, το κομψοτέχνημα της *Sainte-Chapelle* για να το διαφυλάξει μέσα στην Άγία Τράπεζα. Στεφάνια του γάμου θα ένώνουν δυο ανθρώπους, δυο μικροί κύκλοι από κλωνάρια εύδιαστα άνθισμένης λεμονιάς, που θα εύλογηθούν ενώπιον Θεού και ανθρώπων και ή λεπτή κορδελλίτσα που τα δένει θα τους δέσει για πάντα (ίσως) στη συνοδοιπορία της ζωής. Με τα στεφάνια του Μάη γιορτάζουμε τον έρχομό της Άνοιξης, κι είναι αυτό το στεφάνι, «το γούρι» του σπιτιού μας.

Άλλά, δεν θάθελα να τελειώσω την αναφορά αυτή στα στεφάνια, χωρίς να σας μεταδώσω μια εικόνα πού, εδώ και πάρα πολλά χρόνια, καταγράφτηκε στον άμφιβληστροειδή και στην ψυχή μου. Είναι πρώτη του Μάη, γύρω στο '68. Έπιστρέφουμε με τον Πάρι από την Αίγείρα της Αιγιαλείας, από την παλιά Έθνική όδό, με την ανθρώπινη ροή. Στο ύψος της Κορίνθου, στο σημείο που νοερά, από πάνω, βρίσκεται ο ναός της Άφροδίτης, στο πλάι του δρόμου, χοροπηδάνε και φωνάζουν, μια ομάδα μικρών αγοριών. Είναι ξυπόλητα, χαρούμενα, στα άχτένιστα άτίθασα μαλλάκια τους φοράνε γιρλάντες γιορτινές, στεφάνια από κίτρινες άγριες μαργαρίτες, και στα μπράτσα τους στροβιλίζουν

μαγιάτικα στεφάνια, Μάηδες, φτιαγμένους ἀπὸ τὶς ἴδιες
κίτρινες μαργαρίτες πὺν μάζεψαν ἀπὸ τοὺς ἀγρούς. Τὰ
διαλαλοῦν καὶ τὰ πουλᾶνε γιὰ λίγες δραχμές. Κι ἔτσι
ὅπως τὰ βλέπω, ὁ ἥλιος παίζει πάνω στὰ μαλλιά τους,
καὶ φωτίζει παράδοξα τὰ στεφάνια, καὶ μοῦ φαντάζονται
σὰν θίασος ἀπὸ ἐρωτιδεῖς πὺν δραπέτευσαν ἀπὸ κάποιο
ἐλληνιστικὸ ἀγγεῖο, καὶ τρέχουν νὰ σκορπίσουν τὸν
παγανισμό τῆς Ἄνηξης. Τὸ στεφάνι, ὁ κύκλος τῆς ζωῆς.
Μὰ πῶς γίνεται; Μὲ ἓνα λουλουδένιο στεφάνι
ἀποχαιρετᾶμε αὐτὸν πὺν ἔφυγε γιὰ πάντα ἀπὸ κοντά μας
καὶ μ' ἓνα ὅμοιο σχεδὸν στεφνὶ ἀνθινο, ὑποδεχόμεστε τὸ
μῆνυμα τῆς Ἄνοιξης. Θὰ φταίει ὁ Ἡλιος, ὁ
χρυσοστέφανος, ὁ ἥλιος τῆς ζωῆς· πῶς τὸ λέει
ὁ ποιητής;

Ζωὴ δὲν εἶναι τίποτε, γιὰ μᾶς ἔξω ἀπὸ σένα
ναί! Τίποτε οὐτ' αἰσθάνεται οὔτε πὺν νόημα ἔχει.
Καὶ δὲν μπορεῖς νὰ βρίσκεσαι παρὰ ὅπου λάμπει ὁ ἥλιος·
.....
ἀπὸ τὸν ἥλιο ἢ ζωὴ, παίρνει ζωὴ μονάχα.